

nr 2

11 listopada 2014

Niepodległość

Szkolna Gazetka ZZSP
im. Jana Pawła II

Listopad 1918

Dzień 11 listopada w pamięci Polaków łączy się nierozzerwalnie z Józefem Piłsudskim. Wiadomo, że Piłsudski zawsze dążył do niepodległości, że stworzył Legiony jako załążek przyszłego wojska polskiego, że Legiony walczyły do czasu po stronie Niemiec i Austro-Węgień przeciwko carskiej Rosji. Wrócił do Warszawy z więzienia w Magdeburgu 10 listopada 1918 r. Na dworcu w Warszawie nie było tłumów, ponieważ jego przyjazd nie był publicznie zapowiedziany. Piłsudskiego witali: regent, ks. Zdzisław Lubomirski, komendant naczelny POW Adam Koc i kilka innych osobistości. Piłsudski pojechał od razu, w towarzystwie Koca, na "herbatę" do księcia Lubomirskiego. Piłsudski chciał niezwłocznie udać się do Lublina, gdzie 6/7 listopada powstał wybitnie lewicowy Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej z Ignacym Daszyńskim na czele i Rydzem-Śmigłym jako ministrem wojny. Piłsudski mówił: "Jest to rząd mój, rząd moich przyjaciół". Wysłuchał argumentacji Lubomirskiego, że rząd ten jest partyjny, a nie ogólnonarodowy i powiedział: "Tak, ale jest on na wolnej ziemi". Na to Lubomirski wyraził przekonanie, że lada dzień cała ziemia będzie wolna. Piłsudski mruknął: "No, ja zobaczę".

11 listopada o godzinie 11, w wagonie kolejowym w Compiegne we Francji podpisano zawieszenie broni na froncie zachodnim. Tymczasem już w nocy z 10 na 11 zaczęło się rozbrajanie żołnierzy niemieckich w Warszawie. Wówczas Piłsudski osiągnął porozumienie z niemiecką Radą Żołnierską co do ewakuacji 30 000 żołnierzy garnizonu warszawskiego. Doprowadził też do pokojowej ewakuacji reszty wojska niemieckiego z Królestwa, a większość wojsk Ober-Ostu wróciła do Niemiec inną drogą. 11 listopada Rada Regencyjna przekazała Piłsudskiemu dowództwo nad wojskiem polskim i tegoż dnia Warszawa była wolna.

Jakim dniem był ten 11 listopada 1918 roku w Warszawie? Przytoczymy notatkę świadka historii, księżnej Marii Lubomirskiej, wielkiej damy polskiej arystokracji. :

"Dzień dzisiejszy należy do historycznych, do niezapomnianych, do weselszych, do triumfalnych! Jesteśmy wolni! Jesteśmy panami u siebie! Stało się i to w tak nieoczekiwanych warunkach... Od wczesnego ranka odbywa się przejmowanie urzędów niemieckich przez władze polskie. Już przekazano w nasze ręce Cytadelę, która zajął batalion wojska polskiego z majorem Szyndlerem na czele... Niemcy zbaranieli, gdzieniegdzie się bronią, zresztą dają się rozbrajać nie tylko przez wojskowych, ale przez lada chłystków cywilnych... Dziwy, dziwy w naszej stolicy! Idą Niemcy rozbrojeni w czerwonych przepaskach - idą żołnierze w niemieckich mundurach z polskim orłem na czapce: to wyswobodzeni Polacy z Księstwa Poznańskiego. Idą żołnierze w niemieckich mundurach z francuska kokardą: to dzieci Alzacji i Lotaryngii - śpiewają pieśni francuskie i bratają się z Polakami. Zbratanie zdaje się być ogólne - pękł przymus dyscypliny, runęły przegrody - ludzie są tylko ludźmi!"

11 listopada 1918 roku Polska weszła na wyboistą drogę swojej najnowszej historii.

Dwie drogi do niepodległości – za ojców polskiej nie-

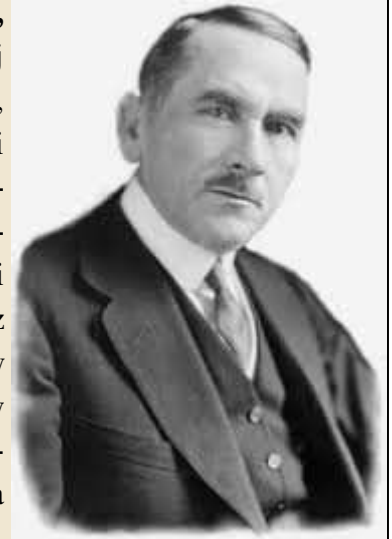
podległości uważamy dwóch działaczy: Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego. Pomimo wspólnego celu, jakim było wolne państwo, obrali oni zupełnie odmienne drogi do niepodległości. „Spór orientacyjny” Piłsudskiego i Dmowskiego wynikał z ich wcześniejszej działalności.

Józef Piłsudski, swoją działalność rozpoczął w Polskiej Partii Socjalistycznej, podczas rewolucji 1905r. Prowadził działania antyrosyjskie, za które dwukrotnie został aresztowany. W 1908 gen. Kazimierz Sosnkowski powołał z jego in-

spiracji Związek Walki Czynnej, organizację wojskową, która zainicjowała m.in. powstanie Związku Strzeleckiego we Lwowie. Po wybuchu I wojny utworzone zostały Legiony Polskie, którymi dowodził Piłsudski, stając wraz z żołnierzami do walki przeciwko Rosji u boku państw Trójprzymierza. Kolejny krok to utworzenie Polskiej Organizacji Wojskowej. Próbował wywierać na państwach centralnych powołanie rządu polskiego, kiedy do tego nie doszło, odmówił złożenia przysięgi na wierność cesarzom Niemiec i Austro—Węgier. Spowodowało to uwięzienie Piłsudskiego w Twierdzy w Magdeburgu, gdzie przebywał do końca wojny. Po powrocie w listopadzie 1918r. do Warszawy otrzymał tytuł Tymczasowego Naczelnika Państwa.

Roman Dmowski, działacz Narodowej Demokracji (endecji), jej działacze byli przeciwni jakimkolwiek działaniom rewolucyjnym. Głosili potrzebę sojuszu z Rosją już w 1905r., w celu utworzenia w przyszłości samodzielnego państwa polskiego. Narodow-

cy byli także wrogo nastawieni do mniejszości żydowskiej. W chwili wybuchu wojny wyjechał za granicę, aby tam prowadzić działalność dyplomatyczną. Ich starania umożliwiły utworzenie we Francji Armii Polskiej oraz Komitetu Narodowego Polskiego, którego przewodniczącym został Dmowski. KNP uznany został przez państwa Ententy za oficjalną organizację reprezentującą państwo polskie. Był również delegatem polskim na konferencji pokojowej w Paryżu.

Zarówno Piłsudski, jak i Dmowski mieli cechę, której zabrakło większości politykom polskim w czasie II wojny światowej: w żaden sposób nie byli zależni od obcych ośrodków dyspozycyjnych, dlatego mogli prowadzić politykę w interesie Polski.

Pomimo, że Roman Dmowski i Józef Piłsudski obrali różne drogi, dążyli do osiągnięcia tego samego celu— zapewnienia Polsce suwerenności i niepodległości. Dzięki Piłsudskiemu powstał polski czyn zbrojny, mogła powstać POW, a także Polskie Siły Zbrojne. Działalność dyplomatyczna Dmowskiego, na pozór mniej spektakularna, przyniosła nam wsparcie państw Ententy, a także pomoc wojskową i pieniężną. W efekcie tego doszło do ustalenia granic zachodnich państwa polskiego. Bez starań obu działaczy nie moglibyśmy po I wojnie cieszyć się niepodległością.

Powstanie Legionów

Po wybuchu I wojny światowej z inicjatywy działaczy niepodległościowych, na czele z Józefem Piłsudskim, utworzono Legiony Polskie. Celem tej formacji, początkowo rekrutowanej z przedstawicieli przedwojennych organizacji strzeleckich, działających w zaborze austriackim, była walka z Rosją o niepodległość. Początek Legionom dała Pierwsza Kompania Kadrowa, która 6 sierpnia 1914r. przekroczyła granicę zaboru rosyjskiego.

Po kilku miesiącach Legiony składały się z Pierwszej Brygady walczącej w Królestwie Polskim oraz Drugiej Brygady, która uczestniczyła w walkach na froncie karpackim. Wiosną 1915 roku utworzono III Brygadę. Legiony podlegały wyższemu dowództwu austriackiemu, ale obowiązywała w nich polska komenda i umundurowanie. Jesienią 1915r. wszystkie brygady zostały skoncentrowane na Wołyniu, gdzie przez wiele miesięcy uczestniczyły w walkach z Rosjanami, m.in. w największej bitwie Legionów, pod Kostiuchnowką (lipiec 1916r). Następnie Legiony wycofały się do Królestwa Polskiego. W lipcu 1917r. doszło do tzw. kryzysu przysięgowego oficerów I i III Brygady, którzy odmówili złożenia przysięgi na wierność cesarzom Niemiec i Austro - Węgier. Zostali internowani w Beniaminowie i Szczypiornie, a legionistów z Galicji wcielono do armii austriackiej i wysłano na front włoski, zaś Piłsudskiego uwięziono w Magdeburgu. Drugą Brygadę, która przysięgę złożyła, przekształcono w Polski Korpus Posiłkowy. W lutym 1918r. jego żołnierze zaprotestowali zbrojnie wobec groźby oderwania przez państwa centralne Chełmszczyzny, przechodząc pod Rarańczą na Ukrainę i dołączając do powstałego tam Korpusu Polskiego. W Legionach walczyło blisko 25 tys. ludzi, z których wielu służyło później w Wojsku Polskim i brało udział w wojnie o niepodległość i granice Rzeczypospolitej w latach 1918–1921.

Legiony na froncie wschodnim pod Stochodem w 1916r. Piłsudski po przeglądzie brygady

Niepodległość w Zgierzu

Ogłoszenie

„Podaję do wiadomości wszystkim mieszkańcom m. Zgierza, że od dnia dzisiejszego sprawuję obowiązki komendanta miasta i jako taki odpowiadam za bezpieczeństwo życia i mienia wszystkich obywateli.

Zwracam się zatem z gorącym apelem do mieszkańców, aby w tak doniosłej dla wszystkich nas chwili zachowali spokój i nie dopuszczali do żadnych karygodnych wystąpień.

Zgierz, dnia 11-go Listopada 1918 r.

*Plac - Komendant miasta Zgierza
Podkapitan Heidrich.*

Obywatele!

Dawno upragniona przez nas chwila nadeszła. Po ustąpieniu okupantów mamy zupełnie wolną, a tak też nas wyczekiwaną Ojczyznę. Zwracamy się przeto do Was, aby w tak poważnej dla nas chwili spokój, bezpieczeństwo mieszkańców nie były zakłócone. Wzywamy wszystkich obywateli bez różnicy wyznania, przekonań politycznych do współpracy z nami. Wzywamy do spokoju, do rozwagi.

Okupant nasz kraj opuszcza. Żołnierze niemieccy zerwawszy z militarystką niemiecką otrzymali nasze zapewnienie, że złożą broń spokojnie wyjadą. Będąc neutralni, powinni być wolni od wszelkich zaczepek i szykan. Pokażmy, że jesteśmy godni wolności, która jest dziś naszym udziałem.

Niech żyje Zjednoczona, Wolna, Niepodległa Polska.

*Komendant miasta Zgierza
Podkapitan Heidrich
Magistrat i Rada Miasta Zgierza
Komitet Obrony Narodowej.”*

Źródło: „Gazeta Zgierska”, 16.11.1918, s.1

***Polacy
zdobyli
niepodległość
własnymi
siłami,
przełamując
marazm
dyplomatyczny
w kwestii
polskiej, a nasz
czyn zbrojny w
I wojnie
światowej dał
siłę niezbędną
w przyszłej
walce o
granice.***

„Wolność to listopad 1918 roku, społeczeństwo obywatelskie, demokracja, parlamentaryzm i niepodległość. Granice to walka o nie, rok 1920, integralność, konsolidacja państwa. Moc to państwo, armia, polityka zagraniczna, ale także duch i siła; wreszcie Szacunek – dla Polski, dla państwa, dla odmienności i szacunek dla Piłsudskiego, jaki naród polski wyraził podczas uroczystości pogrzebowych” –

profesor Uniwersytetu Warszawskiego, Rafał Habielski.

„Jest Polska i są obowiązki wobec Polski”.

Józef Piłsudski

Piłsudski witany w Warszawie po powrocie z niewoli w Magdeburgu
10.11.1918

Magdeburg. Józef Piłsudski uwolniony z Twierdzy Magdeburgskiej w towarzystwie Kazimierza Sosnkowskiego (z lewej) i niemieckiego oficera.

„Od Legionów Polskich do obrony granic II Rzeczypospolitej” - wycieczka historyczna w rejonie Zgierza i okolic

Wszystkim zainteresowanym czynnym wyciecznikiem i pragnącym poszukiwać historii w naszym regionie polecamy dwie trasy wycieczek rowerowych.

Trasa 1:

Punkt początkowy **Plac Jana Pawła II**. W chwili wybuchu wojny od 4 lat był budowany dzięki wysiłkom parafian.

Ul. Łęczycką docieramy do **Cmentarza rzymsko – katolickiego na Piotra Skargi**.

Zostało tam pochowanych 26 żołnierzy armii niem., w tym 24 o znanych nazwiskach. Opuszczamy cmentarz, kierujemy się w lewo w ul. Paręczewską, wzdłuż muru cmentarnego. Jest tam teren cmentarza – „Cmentarz żołnierzy radzieckich poległych w 1945r.. W czasie I wojny powstała na nim także kwatera wojskowa. W 1920r. było pochowanych 35 żołnierzy armii rosyjskiej. Znajdowało się 27 mogił pojedynczych i 1 zbiorowa.

Cegielnia Teofila Beldowskiego w Aniołowie – spotykali się zgierzanie skupieni w Polskiej Organizacji Wojskowej, odbywając szkolenia i ćwiczenia z bronią, tak przygotowywali się do walki o niepodległość ojczyzny.

Ul. Wiosny Ludów zmierzamy w kierunku wschodnim – **Las Krogulec**. Jest tam cmentarz zbiorczy dla okolicy. Został wybudowany ok.1917r. O to miejsce starli się krwawo na bagnety Niemcy, którzy już zajęli Zgierz i Rosjanie, których armie cofały się z zachodu, aby bronić Łodzi. Zostało tam pochowanych 316 żołnierzy, w tym 167 Niemców (w mogiłach pojedynczych i zbiorowych) oraz 149 Rosjan (w mogiłach zbiorowych).

Udajemy się w drugi kraniec Zgierza na Cmentarz Ewangelicki przy ul. Spacerowej . W 1914 roku powstała tu duża kwatera wojenna. Pochowani są tam wyłącznie żołnierze armii niemieckiej. Cmentarz ewangelicki na Stępowiźnie (nieużywany). Była tu nieduża wspólna mogiła 3 żołnierzy rosyjskich. Cmentarz jest zarośnięty.

Trasa 2: Dzierżazna – Bądków – Gieczno – Biała – Szczawin – Swędów

Dzierżazna – cmentarz na którym jest pochowanych 13 żołnierzy niemieckich i 117 rosyjskich (Ci w mogiłach zbiorowych).

Bądków – niewidoczny cmentarz ewangelicki.

Gieczno – na głównej alei cmentarnej stoi mogiła z drewnianym krzyżem i daszkiem . Obok sąsiednia mogiła. Jest też mogiła żołnierza I Brygady Legionów J. Piłsudskiego, zm. 1 V 1918 r. w wieku 20 lat studenta Politechniki Warszawskiej – Lucjana Wolframa.

Biała –cmentarz wojenny z II wojny.

Szczawin – kwatera z okresu I wojny.

Swędów- przy nowo wybudowanym kościele na terenie dawnego cmentarza ewangelickiego – 2 kwatery z okresu I wojny.

Smolice – cmentarz, na pamiątkę stoczony walki oddziału łowickiego.

W pełnym rynsztunku

Ordynans konny

Pionier

Mały dobosz

**Litografie barwne Leopolda Gottlieba,
żołnierza I Brygady Legionów Polskich.**

Udostępnione przez Bibliotekę Uniwersytetu Łódzkiego

**Wydawca: Koło Historyczne i Wolontariat Bi-
blioteczny**

ZZSP im. Jana Pawła II

ZZSP im. Jana Pawła II Adres: Plac Kilińskiego 8,

95-100 Zgierz , tel. 42 719 08 66